

Javaslat

A BAKONYI INDIÁN JÁTÉK

települési értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Felföldi Andrea(név)

..... *Felföldi Andrea* (aláírás)

Bakonybél 2024. január 12.

(P. H.)

BAKONYBÉLI TELEPÜLÉSI
ÉRTÉKTÁR BIZOTTSÁG
8427 Bakonybél, Pápai utca 7.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Bakonybéli Értéktár Bizottság

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név : Felföldi Andrea

Levelezési cím: 8427 Bakonybél, Zrínyi u. 5.

Telefonszám: +36 20 593 2629

E-mail cím: felfoldi55@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése:

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

- agrár- és egészség és életmód épített környezet
 élelmiszergazdaság kulturális örökség sport
 ipari és műszaki megoldások természetű környezet turizmus

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

Veszprém Vármegye, Bakonybél,

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

- települési** tájegységi megyei külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A játék négy frissen érettségizett fiú nyári elvonulási vágyából és játékkedvéből indult, rövid időn belül néprajzi hitelességgel felépített, korhű hadijátékká fejlődött, ami immár több mint hat évtizede élő közösséggé kovácsolta a benne résztvevő generációkat. A helyszín kiválasztása véletlenszerű volt, a Bakonybél környéki erdőben bukkantak olyan patakkal, sziklákkal, forrással bíró tisztásra, ami az indián táborhoz megfelelő volt. A rövid időn belül létszámában megnőtt közösség a jelen civilizációtól távoli, az 1850-es évek síkvidéki indiánjainak életmódját követte.

Évente kétszer, a nyár közepén és februárban tartanak tábort.

A táborozók sok szempontból a közeli falu, Bakonybél szolgáltatásainak igénybevételére szorultak. Ilyen például az egészséges ivóvíz, az élelmiszerbeszerzés, a tábor kellékeinek szállítása, az orvosi ellátás. Hamarosan segítőkre, sőt barátokra leltek a falusiakban, a különbözőségek kölcsönös tiszteletben

énekes) 2009-ben Bakonybél díszpolgára lett.

Az indián Játék

„1961-ben, mit sem tudva a „dunai indiánok” létezéséről, négy érettségiző, budapesti fiatalember úgy határozott, hogy indián módra megküzd egymással, egy általuk alig ismert vidéken. a Bakony-hegység egyik érintetlen völgyét – ahol sok szikla, tisztás, erdők, bővízű patak és forrás látszott a térképen – „indián területté nyilvánították”. Megállapodtak a harc és a fegyverhasználat szabályaiban és indián öltözéket készítettek maguknak. Olvasmányaik alapján az indiánokat nyíltszívű, önfeláldozó, természetszerető, bátor embereknek tartották és ilyenek akartak lenni ők maguk is.” – Az 1990-es évek végén Cseh Tamás így írt a kezdetekről.¹

„A hadijáték a 150 évvel ezelőtti indián történelmen alapul. A korabeli törzsi viszonyok (rokonságok és ellentétek) alapján vagyunk mi is egymás szövetségesei vagy ellenségei a Bakonyban. A dicsőség és a megbecsülés megszerzése a cél, amihez nem annyira az ellenség megölése, inkább a bátorság megmutatása a fontos. A sebesült társ megmentése, az ellenség féltett értékeinek, lovainak, fegyvereinek elrablása, a vakmerőségen túlmutató férfias tettek, a törzs és a család állhatatos védelme ad tekintélyt. Így jut előre valaki a közösségben és a tisztségek megszerzésében. ...A fegyverek használatának, az ügyességnek és a kitartásnak nagyon fontos szerepe van. A harcosok korabeli fegyverek (íjak, nyilak, lándzsák, harci bunkók, tomahawkok, kések) hű másaival küzdenek. A fegyvereken tompítások vannak, valóságosan érintik az ellenfelet, minek következtében „sebesülés vagy halál” a következménye. (Akit megölnek, az elveszti nevét és addigi személyiségét.) A fegyverhasználati szabályok a legszigorúbbak, ezek megszegését a közösség keményen bünteti.”²

A kezdeti, Cooper és Karl May ifjúsági regények nyújtotta információk után Cseh Tamásék fontosnak tartották, hogy a játék igényes közegét a korrekt néprajzi tudásháttér teremtsen meg, meg kell ismerni, amit meg akarnak élni. A Néprajzi Múzeum könyvtára, az Idegennyelvű Könyvesbolt, az emigráns barátok által megküldött dokumentumok nyújtottak információt az életvitel kereteihez. Ruháikat, használati eszközeiket, fegyvereiket hiteles források, múzeumi katalógusok alapján maguk készítik. Rögzítették, hogy a résztvevők csak olyan eszközöket, fegyvereket és ruhákat használhatnak, amelyek ismertek voltak az 1850-es évek síksági indiánjai közt. De ezen túl mindenki azt csinál, amit akar, és amit a törzsfőnöke enged neki.³

A kezdeti „szűk baráti kör” hamar gyarapodni kezdett, hat évtized alatt több mint ezer ember lett „indián”. Ma egy nyári tábor létszáma 200 fő körül mozog, több generáció, vannak köztük családok is. A létszám növekedésével törzsekre oszlott az indián népesség.

„Kezdetben lányok be sem teheték a lábukat a táborba, de barátnőként „követelőztek” s lassan „beszivárogtak”. Vannak, akiknek mára már az unokáik is indiánok. Az együtt játszó baráti csoportok mindegyike egy-egy síksági indián nép – a paunik, vagy a hidatszák, cheyenek, feketelábúak, sziúk, varjak – kultúráját tekintik modellnek. Megtanulják dalaikat, díszítőművészetük speciális motívumait, megélik szokásaikat, megelevenítik a múltban kialakult törzsi ellentéteiket, szövetségeiket, történelmileg is hiteles módon. Cseh Tamás – Füst a Szemében főnök megtalálta a zseniális irányt, a néprajz biztosította hitelességet, így a tábori napok nem bármiféle fikció, kitalált forgatókönyv szerint, hanem a maguk természetességében telnek. Tüzelőt gyűjtenek, sütnek-főznek, beszélgetnek a tüzek körül, gombát gyűjtenek az erdőben és igen ígéretes kaland felderíteni, hol állnak az „ellenség” sátrai. Aztán lehet tanácskozni, eldönteni, megtámadják-e azt a másik népet, vagy szövetkeznek-e velük. A játékszabályok az évtizedek alatt finomodtak, szigorúan szem előtt tartva az eredeti síksági hagyományokat. Klasszikus indián fegyverek utánzatait használják, nyílvesszőik végén bumszli van, mely kellő tompítást ad, nehogy fizikai sérülést okozzanak. Akit eltalálnak, összerogy, az ellenség elragadja fegyverét, így ártalmatlanná válik. Túrni kell az éjszakai hideget, és ha mondjuk, valaki beleesik a patakba, viselnie kell annak következményét, váltóruha nem létezik, csak a saját maguk által, a hagyományoknak megfelelő technológiával és anyagból varrt bőrruha. Amikor valaki a saját felszerelését készíti, beleteszi szívét-lelkét és közben gondolatai „Indiánországban” járnak.” – vallotta Gilyén Péter, akit csaknem hat évtizede Cseh Tamás hívott a táborba, s a „nagy öregek” egyike.⁴

„Nem vagyunk 'indiánok', nem 1860 körül élünk a prérin. Mindenkinek megvan a „rendes civil élete”. Mindannyiunk fejében a közép-európai kulturális hagyományok alkotják személyiségünk, tapasztalataink gerincét. Hozzátanulni, további ismereteket és tapasztalatokat szerezni viszont lehet. Tamásban csodálatos színészi tehetség is volt. Ez a mi „játékunk” nevezhető színháznak is, ahol a szerzők, rendezők, nézők és szereplők mind ugyanaz a néhány tucat ember. ... Ez egy kulturális kaland, melyben mi egy csupán töredékesen megismerhető néprajzi hagyományt igyekszünk kipróbálni, megélni. Együttal mindez egyfajta

¹ Cseh Tamás Archívum <https://csehtamasarchivum.hu/indian>

² u.o.

³ Földes András: Fakéssel ölnek a bakonyi indiánok <https://index.hu/kultur/2013/08/30/indian/>

⁴ Müller Anikó Hanga: Ifjúkori játékból életforma https://utirany.hu/muller.aniko.rovata_20231031

vitézségi, vagy túlélési próba is. Feltehetően soha nem leszünk a sokszáz éves hagyomány, világlátás, tudáskincs ideális közelében, de elfogadható, átélésre valóban alkalmas szintig talán eljutottunk... Azt sem fogjuk igazán tudni a sok életveszélyes részletével együtt, hogy kell valójában bölényre vadászni, hogy ne az állat taposson el engem, hanem én győzzem le őt, vagy hogy kell nyomokat „olvasni” az erdőben, hogy lehet megbízható, folyamatos módon elegendő élelmet szerezni. Más, egyszerűbb dolgokban azért elértünk tűrhető tudást, például elég jól kitapasztaltuk, melyik a jó tüzelő, hogy kell tüzet rakni alágyújtós nélkül, kitanultuk valamelyest a rejtőzés, az őrködés, a becserkészés néhány trükkjét. Megtanultunk nem eltévedni a sötét erdőben, megtalálni az 'ellenséget', kitartóan észrevétlenül kilesni őket. Sokszor este nem megyünk haza, hanem éjszaka tovább kémleljük őket, netán skalpot szerzünk, vagy lovat kötünk el. Ha fázunk, tudjuk, a mocsárhoz kell menni, bekenni magunkat sárral, úgy elviselhetőbb a hideg, a dicsőségért, a kalandért bevállaljuk ezeket a megpróbáltatásokat.⁵

A résztvevők az indiánok szokásai szerint indián nevet kapnak valamilyen rájuk jellemző tulajdonság vagy történet alapján. Cseh Tamás indián neve: *Füst a szemében* lett.

„Nagyon jó gyógyír és kiszabadulás. Olyan életet tudunk élni ideig-óráig, ami szép, nemes, szabad, bátor, önfeláldozó férfiakat kíván, tiszta, becsületes embereket. Minden, amire vágytunk egész életünkben, és amit ma magam körül nem találok meg”- vallotta Füst a szemében halála előtt egy interjúban.⁶

A bakonyi indián játék alapvetően harci játék, s ebben a világon egyedülálló a hasonló indián játékok között. A folytonos vérontás mégsem cél. Így fordulhat elő, hogy egyszerű sebesítésekkel is lehet csatát nyerni, s ezért alakult ki a régiéknél is nagy becsben álló lólopás e játék szabályrendszeréhez igazított hagyománya is. Az ellenség lovát, azaz jelen esetben a lovat helyettesítő kifaragott, felgyöngyözött fabotját ellopva összezsapás nélkül is lehet dicsőséget szerezni. – A harc komoly dolog. Igazi, tiszta koncepcióval kell bírnia annak, aki támadni akar”. Ha valaki kitalálja, hogyan szeretné visszaszerezni szeretett állatát, esetleg még lopni hozzá kettőt, összehívja a társait, letelepszik a tűz mellé, pipára gyújt, vázolja a tervét, majd körbeadja a pipáját. Aki elfogadja, az ezzel kifejezi: 'Te vagy a vezér, veled tartok'. Senki sem csinálhat magából vezetőt. Az a főnök, akit követnek”. - fogalmazta Gilyén Péter.⁷

Az indián közösség tagjai a társadalom legszélesebb köréből kerülnek ki, asztalos, targoncavezető, mérnök, képzőművész, színész, múzeumigazgató, teljesen mindegy, nincs jelentősége. A táborban mindenki az, amilyen indián. „A négy alapvető érték, a bátorság, a nagylelkűség, a kitartás és a bölcsesség szerint élnek. Tartozzanak bármelyik csoportba, a környezetük legtöbbször keveset tud fura hóbortjukról. Akikkel beszélünk, a legnagyobb természetességgel magyarázták: egy indián sohasem kérkedik. Azért azt mind bevallották, hogy a tábor végén nehéz a hazatérés. Talán még annál is nehezebb, mint indulás előtt, még fél lábbal a munkában csomagolni, kilogisztikázni, hogy kisgyermekkel hogyan menjenek ki a vadonba. Fontos a játék szinkronizálása a való élettel. Nem szabad megtagadni azt, amiben élünk. Úgy kell játszani az indiánt, hogy amit az ember itt megtanul, kipróbál, megszeret, annak haszna legyen a polgári életben.’

Cseh Tamás és Bakonybél

„Bakonybéllel egy különösen szép barátság nőtt a lelkemben és hozzá én is hűséges voltam.” – fogalmazott Füst a szemében díszpolgárrá avatásakor. Kisfaludy doktor úr meggyógyította a sebeinket és uff-al köszöntötte őket, Kovács Pista bácsi volt az indiáncsapat fuvarosa Céda nevű lovával, nagyon szerették az öreget, ott voltak a temetésén is. Aztán később Vince bácsi, Balogh Öcsi, Pallos Tibi, de a közértések is, akik „elrakták nekünk a kenyeret”. Segítettek az atyák is, és még sok bakonybéli lakos, jóbarát, ismerős. A helybeliek szeretete nélkül nem maradhatott volna meg itt, mert a falu és az indián egymásra vannak utalva. Elmondta, büszke a Kossuth-díjára, a Liszt-díjra, a köztársasági tisztikeresztre is, „de az a családias csodaszép ajándék, amit ti adtatok nekem bakonybéliek, ez azért utánozhatatlan.” „Nem hiszem, hogy az énekléstől lehettem volna híres Bakonybélben, s ezért ez nekem a legkedvesebb kitüntetés, mert ez nekem szól, ez személyesen Cseh Tamásnak. Annak a „mi fiúknak”, aki nyáron mindig hozza az esőt, mert a bakonybéliek mindig arról panaszkodnak, hogy na megjöttek Tamásék, akkor itt az eső is.”⁸

Cseh Tamás 2006-ban megvásárolta a falu szélén álló romos egykori bikaistállót, amit barátai segítségével lakóházzá alakított. A család a mai napig használja az épületet.

⁵ u.o.

⁶ idézi Meszleny Zita – Tábori kálmán: Életre halálra – Indiánok a fehér emberek között <https://jezsuitakiado.hu/cikkek/eletr-halalra-indianok-a-feheremberek-kozott/>

⁷ u.o.

⁸ J.B.: Bakonybéllel szép barátság nőtt a lelkemben. BakonyBél, XI. évf.2.sz. 2009.június

Cseh Tamás emlékét a település évről évre, augusztusban rendezvényt idézi meg, 2010-12 között a szentkúti kápolna helyreállítására szervezett jótékonyági Cseh Tamás emlékestekkel a Szent Maurícius Monostor szervezésében, 2015- től az Énekmondók Emlékezete zenei programmal (ennek kezdeményezője és zenei rendezője Kátai Zoltán Kossuth- és Magyar Örökség-díjas lantművész volt 2020-ban bekövetkezett haláláig), az önkormányzat rendezésében.

2015. júniusában Bakonybél Önkormányzata kérésére a bakonyi indiánok (Préri Egyesület) kiállítást rendeztek a Bakonybéli Tájházban az indiánok, a Cseh Tamás Archívum és Cseh Tamás családja tárgyi felajánlásaival *A bakonyi indián játék története* címmel (kurátor Cseh Borbála és Novák Erik). Ezt a kiállítást folytatja az indián tábor egy napjába betekintést engedő, *Mitakuye oyasin - Minden a rokonom* – címet viselő tárlat (kurátor: Ruskó Sándor és Czipó Zoltán). 2023-ban Novák Erik Bakonybélben élő festőművész indián társairól készített akvarelljeiből nyílt időszaki tárlat „Festett portrék” címmel a Bakonybéli Tájházban.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A több mint hat évtizede élő Bakonyi Indián Játék önmagában is kuriózum lehetne a manapság működő szerepjátékok között. Azonban olyan, több generációt átfogó és összekötő közösségről van szó, amely hosszú ideje bizonyítja életerejét és ideológiai időtlenségét. Összefonódása a faluval több szinten is megvalósul: a játék és a játékban résztvevők segítése, a bakonybéliek részvétele a játékban, az 'indiánok' bakonybéli identitása, Cseh Tamás díszpolgárrá avatása, a hozzá kötődő rendezvények hagyománya település helytörténetének részévé teszik ezt a különleges közösséget.

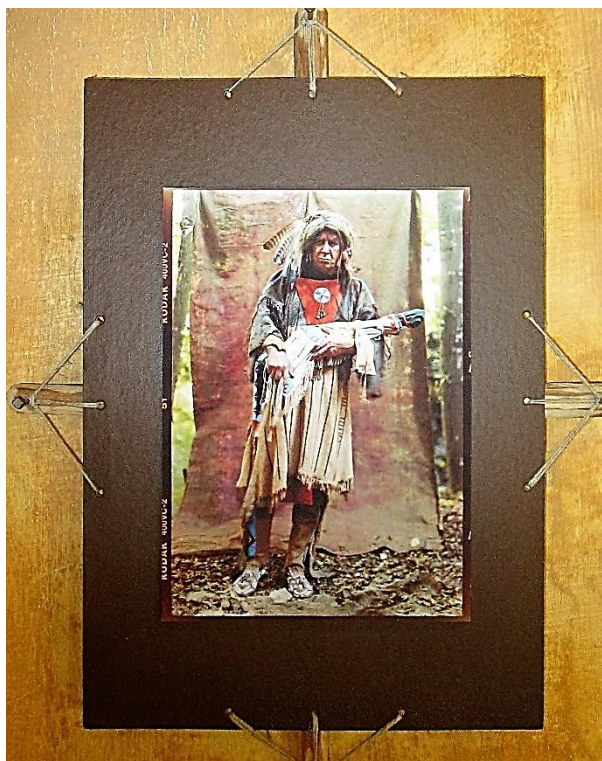
7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

- Cseh Tamás Archívum [https:// https://csehtamasarchivum.hu/indian](https://csehtamasarchivum.hu/indian)
- Irodalmi Magazin VI. évf. 2018/1
- Meszleny Zita – Tábori kálmán: Életre halálra – Indiánok a fehér emberek között <https://jezsuitakiado.hu/cikkek/etle-re-halalra-indianok-a-feheremberek-kozott/>
- Müller Anikó Hanga: Ifjúkori játékból életforma https://utirany.hu/muller.aniko.rovata_20231031
- Földes András: Fakéssel ölnek a bakonyi indiánok <https://index.hu/kultur/2013/08/30/indian/>
- Szerelmes földrajz – Bakonybél - https://www.youtube.com/results?search_query=Szerelmes+f%C3%B6ldrajz+Cseh+Tam%C3%A1s

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat